
BRUGER-INDDRAGELSE OG STEMNING I ARBEJDET MED UNGE OG RUSMIDLER: SOCIALT ARBEJDE SOM LEDELSE AF SELV-LEDELSE

Mads Bank 2017, in press

Udkast antaget til Outlines. Critical Practice Studies.

Keywords: unge, socialt arbejde, affekt, rusmidler, bruger-inddragelse, stemning, governmentality,

---

RESUMÉ

Denne artikel er en skriftlig version af den forsvarstale jeg holdt ved mit ph.d. forsvar den 25 August 2015.

Afhandlingens almene anliggende er at undersøge, hvordan vi kan udvikle og organisere velfærdsstatens institutioner og de professionelle faglighed, så vi skaber borgere der kan lede sig selv og udvikle deres liv i mere produktive og foretrukne retninger. Afhandlingen bygger på en empirisk etnografisk udforskning af to kommunale institutioner, der arbejder med unge med et (problematisk) forbrug af rusmidler. Udover, at socialt arbejde med unge rusmiddelbrugere er væsentligt og interessant i sig selv, har undersøgelsen og analyserne samtidigt en bredere relevans for en række grundspørgsmål, problemer og paradokser. Det gælder spørgsmål om, hvordan vi skal organisere velfærdsstatens institutioner? Hvordan vi leder borgerne så de bliver bedre til at lede sig selv? Og hvordan subjektivitet dannes kulturelt? I denne artikel vil jeg udvikle analytiske strategier og teoretiske forståelser af disse forhold, gennem analyser af empiriske eksempler fra det sociale arbejde

Nogle væsentlige pointer er, at de professionelle løbende udvikler deres 'metoder' og faglighed i dialog med både brugere og teoretiske forståelser og at disse måder at arbejde på faciliterer selvledelse. I forskningsprojektet kalder vi denne måde at arbejde med brugerinddragelse og brugertilpasning på, for brugerdrevne standarder og vi ser det som en brugbar model for, hvordan man kan arbejde med udvikling af socialt arbejde. Nogle væsentligt aspekter ved den form for socialt behandlingsarbejde arbejde jeg har undersøgt er, at man søger at undgå at fokusere snævert på problemer om eksempelvis stofbrug og dermed undgår at stigmatisere brugerne. Samtidigt er det også væsentligt, at man overskrider et individuelt fokus på den enkelte unge, ved at være rettet mod de unges fællesskaber, men også forældre, professionelle og det bredere samfund.

Afhandlingens væsentligste bidrag er at analysere, hvordan der kan skabes selvledelse ved at professionelle udvikler standarder i dialog med brugerne og hvordan affektive fænomener som stemning, atmosfære, energi og intensitet bidrager til ledelse af selvledelse og subjektivisering. Afhandlingen bidrager også til en bredere forståelse af hvordan 'post-psykologiske' terapiformer - særligt systemiske, narrative og løsningsorienterede tilgange - anvendes i det sociale arbejde. Afhandlingen består af tre engelsksprogede artikler og en Dansk 'kappe'

DISPOSITION

Denne artikel er opbygget så vi starter med en prolog, der præsenterer et empirisk eksempel, der giver os et indblik i, hvordan man arbejder ikke-fordømmende ud fra brugernes standarder og præferencer. Jeg introducerer til feltet, ved at præsentere de hovedtendenser der er i organisering og kvalificering af det sociale arbejde, nemlig evidensstilgangen og arbejdet med brugerinddragelse. Dernæst præsenterer jeg det empiriske felt, forskningsspørgsmål og metodologi. I artiklen empiriske og teoretiske analyser viser jeg i en række afsnit; hvordan man arbejder med brugerinddragelse, brugerdrevne standarder og selvledelse, hvordan de professionelle skaber faglige standarder i det pædagogiske arbejde, forskellige ledelses former som analytiske strategier til at forstå de unges manglende deltagelse, hvordan affekt og stemning er centrale fænomener i (terapeutiske) rum og det sociale arbejde. Der afsluttes med en perspektiverende konklusion.

 PROLOG

I et møderum sidder en gruppe socialarbejdere fra den kommunale institution Helsingung i Helsingør kommune. De er ved at få faglig supervision fra to socialarbejdere fra institutionen U-turn i København. Alle de tilstedeværende har erfaringer med, hvordan arbejdet med unge der ryger hash eller tager stoffer, kan være vanskeligt. Det er velkendt for folk der arbejder i feltet, at børn og unge ofte ikke har lyst til, at snakke med professionelle om sig selv og deres problemer. I supervisionen snakker de om sådanne vanskeligheder i forhold til behandlingsarbejdet. De benytter bl.a. en 'anerkendende tilgang' til at blive klogere på deres arbejde. I det følgende uddrag bliver socialarbejderen Lise interviewet om, hvordan det på trods af vanskeligheder er lykkedes hende at have gode samtaler med en ung, som jeg her kalder Kevin.

Dirk (supervisor) Hvad tænker du, der har gjort, at han er blevet så glad for at have samtaler?

Lise: Jeg tror, at han øh, jeg tror han har følt sig mødt, det tror jeg, og så tror jeg at han synes jeg er lidt freaky på en eller anden måde, altså.

(der grines lidt)

Lise: Og det tror jeg, at han synes. Han griner af mig... Han synes jeg er, jeg er sådan skør eller sådan noget, ikk.

Dirk: Hvad gør du, når...

Lise: Det ved jeg, det ved sgu ikk', vel, jeg kan mærke han sidder og fniser. Synes at... jeg bruger meget mit kropssprog og... altså, og jeg ku' tydeligt mærke, at gennembruddet kom vel den dag han fortalte mig at han gik til de der trampefester, hvor han tog en masse stoffer... og hvor jeg så spurgte ind til, "hvad fanden foregår der, hvad er det, det gør ved dig?" og hvor jeg så prøvede at lave en ... "er der andre sammenhænge, hvor du så tramper eller?". Jeg havde sgu ikke hørt om det der trampe før, jeg synes det var enormt interessant, fordi det gav mig et indblik i ungdomskulturen også, ikk'.

Øh. Og så sagde han; "det gør jeg sgu hver gang morgen" siger han så "så ryger jeg en fed, og så tramper jeg mand!", "Nå", siger jeg. "Det lyder sgu spændende. Jeg ku' sådan tænke mig, at se hvordan man tramper. Hvis jeg nu sætter noget musik på her, gider du så at trampe for mig?"

(der smågrines)

[Under forsvaret afspillede jeg et eksempel på den form for techno som Kevin og Dorthe lyttede til – prøv selv at hør: Søg på Activation portal, Get Up og lyt fra 0.38]

Lise: Så sad han og den fik jo satanedeme...

[Lise viser hvordan man tramper, ved at stampe i gulvet.]

(De andre griner)

Lise: ... og det var virkelig en øjenåbner for mig.

Dirk: Ja

Lise: ... fordi jeg fik, jeg fik, jeg fik en forståelse for, hvad det var, at han fik ud af det tramperi dér. Han fik simpelthen den der ud-af-kroppen-oplevelse, alle de der indebestemte ting, øh... røg ud i øh, i det tramperi dér. Og jeg siger det er altså massivt fysisk! Øhm... så sagde jeg til ham ... "Det fandeme spændende, det du lige har vist mig her, fordi jeg får sådan en forståelse for... Jeg mediterer jo. Og ved du hvad? Jeg tror du opnår præcis det samme, med at trampe, som jeg gør med at meditere. Jeg får tømt mit hoved, mit tankemylder" - "JA for fanden!", sagde han...

INTRODUKTION

Afhandlingen er en empirisk og teoretisk analyse af, hvordan man i institutionerne U-turn i København og Helsingung i Helsingør arbejder med at udvikle fagligheden og hvilke strategier man forsøger at skabe forandring for de unge med. Det ovenstående illustrerer bl.a. at det sker ved, at behandlingen løbende tilpasses de unges præferencer og standarder. Socialarbejderen fordømmer ikke at Kevin tager stoffer, men er i stedet nysgerrig på, hvordan techno og dans med og uden stoffer, opleves for ham. Dette illustrerer en af afhandlingens grundlæggende pointer; at de professionelle tilbageholdelse af egne normer og standarder er afgørende for at de unge selv kan komme på banen og udvikle egne normer og standarder for deres liv og for deres forbrug af rusmidler. Dette er i afhandlingens perspektiv afgørende for at skabe positiv og vedvarende forandring, hvilket jeg i denne artikel betegner som udvikling af selvledelse. I denne artikel vil jeg vise, hvordan det kræver en særlig tilgang, særlige måder at organisere indsatserne på, særlige former for professionel kompetence og særlige strategier, for at påvirke og forandre. Det har jeg bl.a. begrebsliggjort som brugerdrevede standarder og affektiv subjektivering – titlen på min Ph.d afhandling.

Det der kommer ud af den type af forskning, er dels nogle særlige blik på og forståelser for, hvordan man i socialt arbejde - og i mange andre kontekster – kan skabe forandring og udvikling ved at inddrage brugerne og deres perspektiver. Et særligt nyt bidrag er at jeg udvikler en række analyse strategier til at få blik for, hvordan arbejdet med stemninger, atmosfærer, energier eller affekt er afgørende for, at dette arbejde kan lykkedes. Det er bl.a. det der sker når Kevin danser techno i et rum, der egentlig var beregnet til terapeutiske samtaler og som åbner for nye måder at tale og være sammen på.

Baggrunden for mit arbejde er en personlig interesse i hvordan vi dannes, skabes og udvikler os selv og hinanden i felter som socialt- og pædagogisk arbejde, læring, uddannelse og terapi. At jeg i denne afhandling fokuserer på socialt arbejde skyldes dels at der er en række interessante problemer, dilemmaer og udviklinger i feltet og dels at disse forhold også har en bredere relevans i forhold til at problemstillinger og tendenser genfindes indenfor områder som behandling, pædagogik, uddannelse og sundhed. Selvom de udfordringer vi står overfor ikke er nye, stiller de sig særligt skarpt og påtrængende i lyset af de udviklinger der er i feltet. Det handler om, at vi i det sociale arbejde har relativt lidt viden både om effekten af vores indsatser og om hvilke 'mekanismer' der egentlig skaber forandring. Samtidigt er det et problem, at mange borgere ikke søger hjælp eller deltager i de tilbud vi stiller til rådighed for dem. Når de så endelig benytter de kommunale tilbud, sker det endvidere ofte at de dropper ud eller genoptager en tidligere livsstil, med eksempelvis rusmidler eller kriminalitet. Der

er derfor en bred interesse for, at kvalificere det sociale arbejde og her vil jeg pege på, hvad jeg ser som to overordnede og delvist modsatrettede tendenser nemlig evidensbasering og brugerinddragelse.

TENDENSER I KVALIFICERINGEN AF SOCIALT ARBEJDE

EVIDENS SOM TILGANG TIL AT UDVIKLE DET SOCIALE ARBEJDE

Lad os først kigge på evidens. Nationalt og internationalt er der som bekendt et stort og stigende ønske om at benytte evidens til at styre, kvalificere og organisere velfærdsstaternes institutioner (Bowker & Star, 1999; Timmermans & Berg, 2003; Trickett & Beehler, 2013). Evidens kan kort defineres som; at benytte en veldefineret indsats i forhold til et veldefineret problem og monitorere på effekten. Evidens er altså en form for standardisering, der gør at man ideelt set kan sammenligne indsatser på tværs af praksisser og kontekster og undersøge om der er evidens for, at noget virker (bedre end andet) (Trickett & Beehler, 2013) Evidens er særligt udbredt i sundhedsområdet (Timmermans & Berg, 2003), men også på uddannelsesområdet (Biesta, 2007) og socialområdet¹ (Houston, 2005) er der stigende krav om at arbejde evidensbaseret. Evidens metodologien har en række indlysende fordele og kan være hensigtsmæssig på en lang række områder, særligt i forhold til enkle og veldefinerede fænomener. Der kan dog peges på en række problemer, når man benytter evidens i socialt arbejde.

Fra forskellige forskningstraditioner kritiseres det bl.a. at evidens tilgangen disponerer for 'behandlingsmodellen'. Det betyder at man reducerer de komplekse problemer man ofte står overfor i det sociale arbejde til en specifik og afgrænset 'sygdomsentitet'. Eksempelvis kan de mange sammensatte problemer som unge der ryger for meget hash står overfor, reduceres til et spørgsmål om misbrug eller afhængighed, der så kan behandles med en veldefineret indsats, fx afrusning, medicin eller terapi.

En del af denne afgrænsning og reduktion betyder, at man forsøger at fastholde et specifikt fokus og en veldefineret indsats og at andre elementer der forstyrrer denne lineære logik - eksempelvis ønsker og viden fra brugere eller alternative problemforståelser - betragtes som 'støj'. Dette vanskeliggør dermed brugerindflydelse og gør brugerne relativt passive. (Lambert 2006, Trickett & Beehler, 2013) Samtidigt disponerer det specifikke fokus i evidens tilgangen i retning af mere medicinske løsninger, hvor brugerne er relativt passive (Worrall, 2010)

Et grundproblem ved at benytte evidensmetodologien i socialt arbejde, er bl.a. at der her oftest er tale om multikausale og kontekstafhængige fænomener (Houston 2004). Man kan spørge sig selv, hvor tit man møder en borger der kun har et problem? '99 problems' syntes nærmere at være den kulturelle standard².

Et ting er at problemerne ikke er nemme at afgrænse i det sociale arbejde, men faktisk er de resultater vi ønsker heller ikke så nemme definere. Generelt kan man sige, at det ikke nytter at brugeren stopper med at ryge hash, hvis så de bare starter med at drikke. Vi er interesseret i et bredere outcome, eksempelvis at de unge skal blive bedre til at løse deres problemer og håndtere deres liv på mere hensigtsmæssige måder –

---

¹ <http://www.socialstyrelsen.dk/born-og-unge/programmer-med-evidens>

² Jay-Z (2004) 99 problems

hvilket jeg i denne artikel betegner som udvikling af selv-ledelse. Det betyder bl.a. at vi i det sociale arbejde ikke kan definere målene på forhånd, fordi en del af forandringen er at de unge selv kan sætte mål for sig selv. Evidensmetodologien gør det altså i mange sammenhænge vanskeligt, at arbejde på måder hvor indsats, mål og standarder udvikles i samarbejde med brugerne. Derfor undersøger vi i forskningsprojektet, hvordan det sociale arbejde kan tænkes som en gensidig udvikling af bruger-drevne standarder i samarbejde mellem brugere, professionelle og forskere.

Fra praksisfeltet socialt arbejde, er der også en udbredt kritik af evidensmetodologien. Fra dem der arbejder med rusmidler og unge fremhæves det - i lighed med ovenstående - at rusmiddelbrug er en del af nogle bredere og komplekse sociale problemer og hvis rusmidlerne gøres til *problemet* medfører det stigmatisering, marginalisering og negative selvforståelser. Et fokus på stoffer, gør så at sige brugerne og deres adfærd til problemet. Det skaber afstand til de professionelle, andre voksne og det sociale system og bidrager yderligere til at de unge ikke har lyst til at benytte behandlingstilbuddene. Det betyder, at en del af de unge der er i behandling, ikke er der helt frivilligt men måske føler sig pressede til det og derfor hverken har lyst til at tale om deres problemer eller stoppe med at bruge rusmidler. De problemer der her beskrives i relation til unge og rusmidler, kan siges at være prototypisk for de problematikker der mere generelt er i socialt arbejde.

Derfor har vi i forskningsprojektet bruger-drevne standarder i socialt arbejde, interesseret os for alternativer og undersøgt indsats der er en del af den anden store tendens inden for socialt arbejde, nemlig tendensen til brugerinddragelse.

BRUGERINDDRAGELSE SOM TILGANG TIL AT UDVIKLE DET SOCIALE ARBEJDE

I de skandinaviske velfærdsstater har der på tværs af sektorer og institutioner siden 1990'erne været et stigende fokus på brugerinddragelse og brugerperspektiver (Pedersen, 2003)³ En af forklaringerne på denne udvikling er, at hvis det som netop skitseret er et væsentligt problem at borgerne ikke benytter behandlingstilbuddene, så kan en løsning være at give borgerne mere indflydelse, eksempelvis ved at inddrage dem i, hvordan behandlingstilbud skal udformes. At fokusere på brugerinvolvering, brugerinddragelse, medbestemmelse og dialog kan dermed forstås som en strategi, der har to internt forbundne mål; empowerment af brugerne og kvalificering og udvikling af det sociale arbejde (Houborg, 2012; Pedersen, 2003). Det er netop disse aspekter jeg er interesseret i, og jeg har derfor i mit ph.d. projekt, undersøgt U-turn modellen, bl.a. fordi man her løbende arbejder med, at udvikle praksis og tilpasse den til brugerne (U-Turn, 2011).

Helt overordnet er jeg altså interesseret i brugerinddragelse – og bruger-drevne standarder - som en mulig tilgang til at kvalificere og udvikle det sociale arbejde på. Dette implicerer, hvad man kan betegne som en 2.ordens tilgang til forandring, hvilket er centralt i det sociale arbejde. Det betyder, at vi ikke kun sigter på at løse borgerens konkrete problemer som eksempelvis misbrug, men derimod er interesserede i en mere almen forandring hvor borgerne sættes i stand til selv at håndtere deres udfordringer og udvikle mere hensigtsmæssige måder at leve på hvad enten det handler om uddannelse, forældre, rusmidler eller lidt af det hele på en gang. Der er med det perspektiv jeg taler om, socialt arbejde som

---

³ Det ses bl.a. i lovgivningen, fx "Lov om social service" fra 1997: "brugerne af tilbud efter denne lov får mulighed for indflydelse på tilrettelæggelsen og udnyttelsen af tilbuddene."
[https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=112257:](https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=112257)

ledelse af selv-ledelse og som udvikling af brugerdrevne standarder. Den indledende case med Kevin og Lise kan dermed netop ses som et eksempel på, hvordan professionelle skaber dialog, fokuserer på de unges egne forståelser, anerkender dem og giver dem medbestemmelse.

DET EMPIRISKE FELT, FORSKNINGSSPØRGSMÅL OG DESIGN.

Nu vil jeg præsentere det empiriske felt lidt nærmere. U-turn er en institution i Københavns kommune der arbejder med unge, der har et problemgivende forbrug af rusmidler, primært hash. U-turn er af socialstyrelsen udvalgt som en mulig model for, hvordan man kan arbejde med unge og rusmidler. Social styrelsen har i samarbejde med SFI derfor i 2011-2014 undersøgt 'model U-turn' ved at implementere den i institutioner i Horsens (U-Turn Horsens) og Helsingør (Helsingung) og monitorere på effekten. SFI konkluderer bl.a. at Model U-tun og de andre indsatser der er undersøgt har en dokumenteret effekt (Termansen, 2015). Det jeg har interesseret mig for er; hvad det egentlig er der virker? Hvordan skaber en sådan model forandring? Og hvordan en model egentlig 'overføres' fra en institution til en anden? Derfor har jeg undersøgt, hvordan man i Helsingung benytter, overfører og modificerer standarder fra model U-turn.

MODEL U-TURN

Model U-turn består ifølge model beskrivelsen af en række indsatser: Åben anonym rådgivning, individuel behandling, en daggruppe for unge under 18 år, kurser for forældre hvis børn tager stoffer og konsulent funktion, hvor de professionelle er til rådighed for sparring og undervisning for andre professionelle og institutioner.

I U-turn modellen er der skepsis overfor at fokusere og monitorere entydigt på problemer – som en evidens tilgang kan siges at disponere for - fordi man har en forståelse af, at det at udpege og synliggøre problemer faktisk stigmatiserer brugerne og fastholder problemerne snarere end at løse dem. For at undgå dette og udvikle en tilgang hvor man ikke bare behandler de unges misbrug - trækker man i U-turn modellen på hvad man bredt kan kalde kontekstuelle, holistiske, systemiske (psykologiske) forståelser, der opfatter mennesker eller subjekter som noget der løbende skabes og udvikles i relationer og kontekster.

Mere specifikt er man i U-turn og U-turn modellen inspireret af hvad jeg betegner som post-moderne eller post-psykologiske terapeutiske traditioner (Staunæs & Juelskjær, 2014), særligt systemisk (H. Anderson & Goolishian, 2004), narrativ (White, 2007) og løsningsfokuseret (De Shazer, 1985) terapi. Disse har alle en ikke-individualistisk, relationel og kulturel forståelsesramme, der lægger op til at man kan arbejde udviklende og produktivt skabende, både med de unge men også med forældre, andre professionelle og det bredere samfund.

En anden grundantagelse i U-turn modellen, der hænger sammen med en post-psykologisk kritik af de professionelle som eksperter⁴, er at man løbende udvikler indsatserne gennem dialog med brugere og professionelle. Det betyder, at model U-turn ikke er en traditionel model eller metode med helt faste standarder, men nærmere kan beskrives som en tilgang og en måde at arbejde på, der løbende udvikles og tilpasses. Det har vi i forskningsprojektet valgt at artikulere som udvikling af brugerdrevne standarder. Gennem vores fremstilling af arbejdet med U-turn modellen er det vores intention at

---

⁴ Kritik af ekspert positionen fra en terapeutisk perspektiv har en lang historie i psykologien, men i denne sammenhæng er særligt (H. Anderson & Goolishian, 1992) og (White, 2008) centrale.

undersøge om U-turn modellen kan fungere som en mulig prototype for, hvordan vi kan tænke om og organisere socialt arbejde. Dette kan muligvis også ses som en mere almen model for hvordan vi kan tænke om behandling, pædagogik og terapi. Endelig kan det muligvis fungere som prototype for den type af reflektiv trans-disciplinær faglighed som velfærdstatens professionelle skal udvikle?

Med det udgangspunkt er afhandlingens forskningsspørgsmål: *En undersøgelse af hvordan institutionerne Helsingung og U-turn organiserer, udvikler og kvalificerer deres arbejde på måder, der sætter dem i stand til at lede på de unges ledelse af sig selv, så de unge får øget magt over deres eget liv og betingelser og udvikler sig i mere produktive og foretrukne retninger.*

METODOLOGI

Den metodologiske tilgang er at anlægge et etnografisk blik på praksis, eller hvad Mol (2002) betegner som praxio-grafi. Det handler altså om at få blik for hvad de professionelle gør. Hvordan organiserer de deres arbejde? Hvordan arbejder de med de unge? Og hvordan udvikler de deres faglighed?

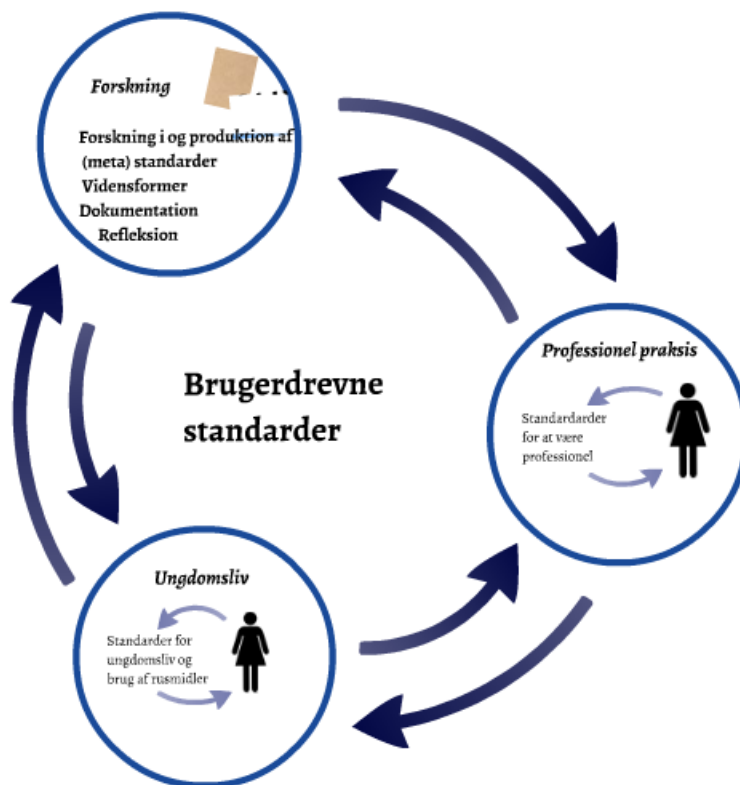
For at undersøge dette har vores forskningsteam foretaget Ca. 285 timers deltagerobservation og interviews. I dette fælles materiale har jeg særligt haft fokus på og foretaget deltagerobservation af medarbejdernes møder, supervision og uddannelsesdage. Metodologisk har jeg i særlig grad trukket på praksisregimeanalysen (Dean, 2010; Foucault, 1977; Hacking, 2007; Rose, 1990, 1998), deltagende aktionsforskning (Participatory Action Research) (Noffke & Somekh, 2005) og kritisk psykologisk praksisforskning (Mørck & Nissen, 2005; Nissen, 2009). Inspireret af praksisforskningstraditionen, har vi etableret et samarbejde med de professionelle socialarbejdere og nogle af de unge som er medforskere i projektet. Med disse metodologiske greb, har jeg etableret dialoger med og mellem det empiriske materiale, de professionelle og relevante teorier, for på den vis at bidrage til en løbende og gensidig udvikling af både teoretiske modeller og praksis.

Min tilgang er at etablere et blik for det som med-forskerne gør og de vanskeligheder de møder og artikulere det på både velkendte og nye måder. Det betyder at jeg fremstiller nye begreber, teorier og analysestrategier hvormed jeg kan artikulere og begribe det sociale arbejde. Det gælder eksempelvis afhandlingens centrale begreber; brugerdrevne standarder og affektiv subjektivering, som jeg benytter til at få blik for, hvordan social arbejderne organiserer deres praksis og leder på de unges ledelse af sig selv. Denne tilgang betegner jeg som en produktiv, affirmativ vitalistisk analysestrategi (Foucault, 1997; Greco & Stenner, 2013; Raffnsøe, 2015).

Som jeg forsøger at anskueliggøre i nedestående model, er forskningsprojektet dermed både et studie af og et bidrag til udvikling af standarder - på flere niveauer. Der er de professionelle der udvikler standarder for deres arbejde, med input fra både de unge, forskningsprojektet og psykologiske teorier. Der er de unge som udvikler standarder for deres eget liv og forbrug af rusmidler. Og som forskere udvikler vi standarder ved at artikulere og objektivere (standarder i) praksis. Endelig er der en række gensidige udvekslinger, og transformationer af standarder mellem disse niveauer.

[Billede 1: transformation, udveksling og produktion af standarder]

DE EMPIRISKE ANALYSER:

BRUGERDREVNE STANDARDER

Jeg vil nu dykke ned i afhandlingens empiriske og teoretiske analyser. Et centralt område i den empiriske udforskning har været, hvordan de professionelle i Helsingung har arbejdet med de unge i 'Dagteamet'. Dagteamet er for unge på 15 til 18 år, der ikke deltager i arbejde eller uddannelse og har et problemgivende forbrug af rusmidler.

I dagteamet er der (Jf. U-turn modellen) ikke kun fokus på problemer og/med stoffer, men også på, hvad den unge selv er motiveret for at forandre (U-Turn, 2011). I dagteamet deltager de unge 4 dage om ugen i gruppeaktiviteter såsom; skole, fysisk træning, kulturelle og sociale aktiviteter og gruppesamtaler. Gennem sammensætningen af de forskelligartede aktiviteter, prøver man dermed at imødegå en række af de problemer med 'behandlingsmodellen' som jeg skitserede tidligere. Jeg vil nu præsentere et empirisk eksempel på, hvordan man i daggruppen arbejder med brugerinddragelse (publiceret i Bank, 2016).

En ung dreng, Anders har en indledende samtale med en socialarbejder. De taler om, hvad Anders kunne tænke sig at få hjælp til. Anders fortæller at han i hvert fald ikke har tænkt sig at stoppe med at ryge hash. Social arbejderen godtager dette og snakker videre med Anders, om hvad han måske kunne tænke sig at forandre. Anders fortæller, at han godt kunne tænke sig at få det lidt bedre med sin familie. Særligt kunne han tænke at få det bedre med sin mor der er meget på nakken af ham, netop fordi han ryger hash. Socialarbejderen og Anders bliver enige om, at det er noget de kan arbejde med. De snakker om, hvordan de kan invitere moren på banen på en god måde og om at moren måske kan få nogle samtaler med socialarbejderen, så der ikke bliver så meget konflikt i hjemmet.

Dette eksempel kan for nogle virke underligt. Skal en kommunal institution virkelig på denne måde 'hjælpe' en ung til at fortsætte med at ryge hash, ved at gøre det nemmere for ham i relationen til hans mor? Det kan virke paradoksalt, men når vi kigger lidt nærmere på eksemplet for vi også øje på noget andet.

Når man i Helsingør på denne måde tager Anders ønsker for gode varer, er det et eksempel på en *fleksibilitet i indsatsen og i problembestemmelsen*, hvilket muliggør det at de unge ikke bare skal underkaste sig, hvad forskellige voksne mener er godt for dem, men at de i stedet kan danne deres *egne standarder* for, hvordan de gerne vil leve og hvad der er vigtigt for dem. Så selvom det kan virke paradoksalt, giver det god mening at en ung som Anders faktisk får mulighed for at bestemme, hvad han vil arbejde med.

Så selvom forældre og professionelle måske havde foretrukket at Anders ville have et ønske om at stoppe med at ryge hash, skaber det at imødekomme ønsket om at få en bedre relation med sin familie, en *produktiv udviklingskontekst*, hvor Anders selv kan komme på banen og i samarbejde med socialarbejderen danne standarder for sit eget liv. For at det skal lykkes er det dog helt afgørende at forældre og professionelle omkring Anders er tilbageholdende med deres ambitioner, projekter og formaninger og i stedet lytter til hvad den unge vil. I afhandlingen betegner jeg dette som 'brugerdrevne standarder' og 'ledelse af selv-ledelse' og med et begreb fra Governmentality studies, som jeg vil præsentere om lidt, kan dette betegnes som en 'liberal' form for ledelse.

I det næste eksempel vil jeg trække mere eksplicit på praksisregimeanalysen som analysestrategi (Dean, 2010; Foucault, 1977; Hacking, 2007; Rose, 1990, 1998). Det betyder jeg vil få 'blik for blikket' ved at analysere, hvordan socialarbejderne arbejder med at 'se' de unge på særlige måder og analysere, hvordan det at skabe standarder for at se og iagttage er afgørende for, hvordan man kan danne, forme og lede subjekter (jf. Dean, 2006, p. 61f).

STANDARDE FOR AT IAGTTAGELSE

Det empiriske materiale stammer fra min observation af socialarbejdernes supervision. De taler om en ung, Tom, der er en del af dagteamet (Bank, 2016). De professionelle er bekymrede Tom. Han møder op til aktiviteterne i dagteamet, men han siger ikke noget, eller deltager på en synlig måde. Så hvad skal de professionelle stille op?

Morten (Social arbejder): Han negligerer hvis der fremhæves noget positivt, eller svarer 'ved ikke', 'nej', eller 'det er lige meget'

Nanet(Lærer): i undervisningen afviser han meget af det der foregår.

Didda (Socialarbejder): Samtidig er han meget høflig, det hører faktisk til bekymringerne... Er det en måde at håndtere det på? har han måske fundet en form der gør at han ikke behøver at engagere sig. Glider han af?

Som vi kan læse er de professionelle udfordrede af, hvordan de skal forstå at Tom tilsyneladende ikke deltager. En del af problemet ligger i, at en række 'selvfølgelige' traditionelle psykologiske begreber og forståelser ligger lige for. Med dem kunne man tænke at Tom eksempelvis ikke var motiveret, havde modstand mod behandlingen, havde en dårlig relation til behandlerne eller at han simpelthen var skæv eller afhængig. Sådanne problematiserende, individualiserende og essentialiserende forklaringer, lægger op til at det er Tom, der er noget galt med. Disse forståelser stemmer dog ikke så godt overens med de 'post-psykologiske' teorier og grundantagelser man trækker på i Helsingung, hvor mennesker eksempelvis altid ses som deltagende på måder der giver subjektiv mening i relation den sociale situation, kulturen, personens erfaringer og livshistorie. Så lad os se, hvordan socialarbejderne producerer nye standarder for at se og forstå Tom.

Morten: jeg tror at han på mange måder deltager som sådan en øhm øh hvad hedder det, en gyldig deltager. Øh sådan lidt fra sidelinjen. Så jeg tror i virkeligheden når han sidder i matematik eller når han er i gruppesamtalerne eller er nede i huset, så tror jeg i virkeligheden der foregår rigtig meget læring i forhold til, hvordan han skal gebærde sig og hvordan han skal gøre og hvad der sker.[...]

Morten: Og bare det at han sidder der og lytter bag sin kasket og så nogle gange kommer med en lille kommentar eller nogen gange lige nikker til det man har sagt. Altså, det er et kæmpe tegn på at han faktisk øh deltager i det og lærer gennem den måde at deltage i det.

Her ser vi, hvordan de professionelle skaber nye standarder for at iagttage og forstå de udfordringer de møder ved at trække på post-psykologiske teorier. I dette tilfælde er det Lave and Wenger (2003) begreb om 'legitim perifer deltagelse' der sætter de professionelle i stand til at forstørre Toms' mikro-handlinger og se Tom på en ny måde. En kommentar eller et lille nik bliver gennem dette begreb tegn på at Tom faktisk aktivt deltager, lærer og udvikler sig. Med denne standard for iagttagelse, kan Tom fremstilles som en der har ressourcer og faktisk deltager "på sin egen fine måde".

Med Staunæs (2011) kan man artikulere dette som at de professionelle leder på det potentielle, det der endnu (næsten) ikke er, men som er i tilblivelse. Når de professionelle således skaber standarder der gør det muligt for dem at se, forstå og fremstille de unge som aktivt handlende (agentiske), betyder det også at de forstår sig selv som nogen, der faktisk gør noget og dermed undgår at blive alt for utålmodige med de unge. Dette kræver dog en kultivering af åbenhed, refleksivitet og rummelighed hos de professionelle – og det er bestemt ikke altid nemt, særligt ikke når forældre, skolelærere, sagsbehandlere og andre professionelle presser på for at der må gøres noget ved de unges *stofmisbrug*.

I et bredere selv-ledelsesperspektiv er det altså afgørende at der skabes rum for at unge som Tom, gradvist selv komme på banen og danne egne standarder, så det sociale arbejde ikke blot bliver behandling af specifikke problemer, men en bredere ledelse af borgernes ledelse af sig selv. Det kan man betegne som en social-liberal form for ledelse, der virker gennem at subjektet udfolder sin frihed og valg i forpligtende fælleskaber.

LEDELSESFORMER – DET LIBERALE LEDELSES PARADOKS.

Som jeg har vist forsøger man i Helsingung at undgå at problematisere og stigmatisere de unge og etablere en kontekst hvor de kan begynde at udfolde mere foretrukne måder at leve på. Når de professionelle prøver en sådan strategi og spørger de unge hvad de vil eller har lyst til, så oplever de i midlertidigt at de unge ofte svarer 'det ved jeg ikke' eller på anden vis responderer meget fåmælt. Denne problematik, som jeg kalder den liberale ledelses paradoks, er velkendt blandt professionelle der arbejder med unge (Holmgren, 2010; Riber, 2005). Det kan der naturligvis være mange forklaringer på det, men jeg præsenterer et empirisk og teoretisk informeret bud på, hvordan det kan forstås. For at gøre det vil jeg nu kort introducere afhandlingens teoretiske ramme; governmentality studies.

Hovednavnet i denne tradition er Michel Foucault, hvis måder at analysere subjekters dannelse i det sociale bl.a. er videreført af Niklas Rose (1990, 1998) og Mitchell Dean (2006). Forenklet kan man sige at der i governmentality studies er udviklet en række analysestrategier til et få blik for, hvordan vi leder, styrer og former subjekter. Der er i governmentality studies særligt fokus på de styrings-rationaliteter, ledelsesstrategier eller ledelsesteknologier, der sigter på "the conduct of conduct" (Dean, 2006, p. 43; Foucault, 1982b, p. 341; Gordon, 1991, p. 2) hvilket jeg begrebsætter som 'ledelse af selv-ledelse'. I Foucaults forfatterskab analyseres der primært tre grundlæggende ledelsesstrategier der betegnes liberale (Foucault, 2008), disciplinære (Foucault, 2002) og pastorale (Foucault, 2004).

Jeg har allerede berørt den liberale ledelsesform, der i særlig grad er karakteristisk for de moderne liberale demokratiske samfund vi lever i. Den liberale ledelse er en 'ledelse gennem frihed', hvor subjektet leder sig selv ved at foretage en række valg der er samfundsmæssigt tilgængelige. At vælge er dog ikke kun en frihed, men noget vi er normativt 'forpligtede til' (Rose: 1998 p. 17) Eksempelvis kan uddannelsesområdet anskues som et felt, hvor vi ofte *skal* vælge og handle i forhold til muligheder der er samfundsmæssigt tilrettelagt, og derved leder, danner og subjektiverer vi os selv. Mine hidtidige analyser af brugerdrevne standarder, kan dermed netop anskues som en liberal ledelsesstrategi, fordi de unge bringes til at vælge og danne deres egne standarder, eksempelvis om uddannelse eller familie relationer. Det lyder jo tillokkende og fornuftigt, særligt når de unge møder dygtige forstående og anerkendende professionelle. Men hvorfor er det så ofte svært at have samtaler

med de unge og få dem til at sige noget? For at forstå dette må vi kigge på Foucaults to andre former for ledelse og subjektivering.

DISCIPLINÆR LEDELSE

Den disciplinære ledelsesform, analyserer Foucault frem ud fra hvordan kontinuerlig overvågning, vurdering og hierarkisering bruges til at forme og lede subjekter i klassiske institutioner som skoler, fængsler, arbejdspladser og hospitaler (Foucault, 2002). Sidder eleverne roligt? opfører de sig ordentligt? hvordan klarer de deres opgaver? Og hvordan er deres niveau i forhold til normen for den givne klasse eller population. Gennem overvågning og vurdering skabes der en norm der muliggør sammenligning, hierarkisering, samt adfærdskorrigerende sanktion – fx reprimande, specialundervisning, skolepsykolog osv. - for dem der placerer sig for langt udenfor normen. Den primære mekanisme i dette er at der installeres et refleksivt selvforhold hvor den enkelte vurderer sig selv i forhold til givne kulturelle normer og standarder. Hvis man er i tvivl om denne funktion, kan man prøve at spørge en barn der går i folkeskole, hvordan de ligger fagligt og socialt i forhold til de andre i klassen. Mit bud er at de med ret stor nøjagtighed kan vurdere og hierarkisere sig selv og deres klassekammerater i næsten samtlige fag. På den måde etablerer det disciplinære regime selv-ledelse fordi at eleverne vurderer og styrer sig selv og hinanden i forhold til normen og det normale.

PASTORAL LEDELSE

Den sidste styreform som Foucault har beskæftiget sig med er den pastorale, der betjener sig af dialog, samtale eller bekendelse. Vi kender den fra mange sammenhænge. Bl.a. bekendelsen foran kameraet i reality programmer som paradise hotel, i skriftestolen, i terapilokalet og i medarbejderudviklingssamtalen. Her kan subjektet ved at 'bekende' indre tilstande til en anden – vennen, psykologen, pædagogen eller offentligheden - danne et refleksivt og normativt forhold og en række 'sandhedsrelationer' til sig selv (Foucault, 1982a, 2000). At man på den måde etablerer sandheder, standarder og relationer til sig selv, er ifølge Foucault primært en produktiv form for subjektivering, selvledelse eller dannelse.

Disse tre ledelsesformer eller teknologier, står aldrig alene men blandes og forskyder hinanden, og det er med dem som analytisk værktøjskasse, at vi nu kan vende tilbage og kaste et analytisk blik på, hvorfor det kan være vanskeligt at etablere et bekendende liberalt selv-ledelsesforhold med de unge i det terapeutiske rum.

HVORFOR SIGER DE IKKE NOGET? - LIBERAL LEDELSE I DISCIPLINÆRE OG PASTORALE RUM

I løbet af forskningsprojektet har såvel forskere som socialarbejderne været interesserede i, hvordan rumlige aspekter har en væsentlig indflydelse på, hvilke samtaler der er mulige. Jeg har bl.a. interviewet en ung som jeg kalder Emilie både om hvordan det var at have samtaler på misbrugscenteret hvor hun tidligere har gået og hvordan det er i Helsingung. I det første uddrag taler vi om et rum, der ligner det vi ser på billedet herunder.

[billede 2: kontor]

Emilie: ...der var det meget så'n, der satte man sig ind, og det var bare rigtig meget "kontor"...

Mads: Jaer

Emilie: ...man satte sig ind på, så det var sådan svært at give slip og slappe af ikk'.

Mads: Okay

Emilie: ... øh, fordi der stod computeren, og telefonerne ringede og.. på.. uanset hvor man kiggede hen, så blev man mindet om, hvor man var henne, og sådan nogle ting.

Man er mere bevidst om, at det.. At man er misbrugeren, der skal sidde og snakke med den voksne professionelle..

.....

Emilie: altså at man bliver sat i bås, kan man.. følte jeg også lidt, altså at. Men man føler sig bare meget lille, når man kommer ind i et rum hvor at man bare skal sidde helt ret op på en eller anden plastikstol, altså (griner)

Emilie: Fordi jeg var bange for, at så blev jeg stemplet, eller

Mads: Jaer

Emilie: ...Øhm, og man føler bare virkeligt gerne... man vil bare gerne ud derfra igen, altså..

Lad os se, hvordan vi kan forstå det med udgangspunkt i de netop præsenterede ledelses strategier og den spatialisering disse implicerer. Socialarbejderne forsøger en liberalt-pastoral strategi; dialog og samtale som middel til at de unge kan formulere egne ønsker, håb og projekter og dermed udøve (mere kompetent) selv-ledelse. Men det er vanskeligt fordi denne strategi 'overkodes' af en spatialt indlejret disciplinær-pastoral form. Vi er i et institutionelt rum, der både er kontor og bliver brugt til samtaler. Artefakterne; computeren telefonen og kontormøblerne minder Emilie om, at her indhentes information om hende og hendes problemer. Informationer der kan distribueres videre til andre relevante myndigheder. Dermed bliver 'kontoret' både konkret og associativt forbundet til andre disciplinære rum, hvor der foregår en vurdering: Klasselokalet, specialundervisningen, skolepsykologens- og sagsbehandlerens kontor. I sådanne rum har mange de unge erfaringer med at tale med professionelle og blive fremstillet som problematiske og afvigende og de er blevet mødt med krav om bekendelse og refleksion og stigende overvågning og problematisering. Den rumlige konfiguration i 'kontoret' intensiverer dermed deres reflektive selvforhold og opmærksomheden på deres afvigelse og problemer. Det minder dem altså om deres tidligere dårlige oplevelser med, at deres problemer tydeliggøres og individualiseres, hvilket ofte får de unge til at konkludere: Det er mig der er noget galt med, jeg er uduelig, umulig, ubrugelig osv.

Med en sådan forståelsesramme giver det faktisk god mening at de unge ikke har lyst til at sige noget. Som Emilie siger, så føler hun sig lille og er bange for at blive stemplet. Lidt mere teoretisk formuleret, disponerer den pastoralt-disciplinære spatialisering for stærkt asymmetriske subjekt-positioner og magtrelationer og synliggør de unge som afvigende og problematiske (Davies & Hunt, 1994; Foucault, 2002). I de disciplinære rum er blikket for stærkt. I lyset fra panoptikon stivner de unge som skræmte dyr på den mørke vej i lyskeglens skær. Sagt på en anden måde synliggør denne rumlige konfiguration elementer fra behandlingsmodellen: Den problematiske afvigende unge skal hjælpes eller behandles af en professionel ekspert. Denne diskursive og rumlige konfiguration af samtalerummet bevirker dermed, at det bliver meget vanskeligt at have produktive samtaler med de unge om deres muligheder og håb for fremtiden.

Denne problematik kan mange praktikere nikke genkendende til og mine teoretiske analyser af denne problemstilling ligger i forlængelse af de former for (magt)kritik der artikuleres både i governmentality studies og post-psykologisk teori og terapi (e.g. White, 2008).

Men hvad skal vi så stille op med et sådan forståelse? hvordan kan vi bevæge os videre fra en kritik af det eksisterende til mere hensigtsmæssige modeller for terapeutiske samtaler og socialt arbejde?

Det har jeg i min afhandling gjort ved at udfolde hvad jeg betegner som produktive, vitalistiske eller affirmative former for kritisk analyse, der også fremstiller alternativer. Dermed begrænser min

undersøgelse sig ikke til en 'negativ kritik' eller en utopi om en emancipatorisk frisætning fra magtforhold, men engagerer sig i en udforskning af hvorledes professionelle ikke udsætter de unge for mere vurdering, men tværtimod mindre, for at de unge kan indgå i produktive selv-ledelses relationer og danne egne standarder.

AFFEKT OG STEMNING I DET TERAPEUTISKE RUM

I Helsingung har medarbejderne lige som os forskere en opmærksomhed på, hvilken betydning rumlige aspekter har for det sociale arbejde. De eksperimenterer derfor med forskellige former for samtalerum. Et af disse er 'Buddha' som er afbilledet herunder.

[billede 3: af Buddha]

Som man kan se er der lave sofaer og puder at sidde på, et sofabord med duftlys og en stor Buddha figur i vindueskarmen. I det understående interviewer jeg Emilie om, hvordan det er at have samtaler der til forskel fra kontoret.

Emilie: ...Og det er mere sådan.. (...).. ikke venskabsagtigt, men, men mere.. ja afslappet, sådan.. det er ikke så.. det er jo professionelt... men det føles ikke sådan, når man kommer ned sådan et sted her, synes jeg ikke..... Hvor at, hér, der får man lukket op, man får tingene ud, og det vil sige, at så har man også nemmere ved at holde den, fordi at,

sååh... sss... jaah, hvordan kan jeg forklare det, altså, man (...). Der er bare en helt anden stemning, altså.

For at forstå hvilke nye blik på det sociale arbejde jeg har anlagt ud fra det ovenstående, tager vi lige en lille opsamling. I de postmoderne terapiformer, som model U-turn og Helsingung trækker på er der hovedsageligt fokus på, hvordan sproget skaber forandring. Det handler om, hvordan forskellige begreber og diskurser skaber forskellige virkeligheder og måder at være og forstå sig selv på. Denne måde at arbejde terapeutisk på, kan ses som en kulmination på 'den sproglige vending' der er foregået i social og samfundsvidenskaberne gennem det 20. århundrede. I min forskning har jeg som vi netop har set trukket på governmentality studies, for at supplere denne forståelse af sproglig skabelse med andre aspekter. Det betyder at jeg får blik for at det ikke 'bare' handler om sprog, men om hvorledes sprog, diskurser, kategorier, institutioner, eksperter, materialiteter, teknikker, procedurer og arkitektoniske arrangementer indgår i forskellige sammensætninger og disponerer for særlige måder at lede og subjektivere på. Denne forståelse brugte jeg til at analysere, hvordan en specifik spatial-diskursiv konfiguration af samtale rummet, disponerer disciplinær-pastoral subjektivering.

Men med det ovenstående citat får jeg også blik for nogle andre betydningsfulde fænomener. Når Emilie fortæller om, hvorfor det er nemmere at tale i Buddha, så siger hun også: "Der er bare en helt anden stemning, altså.." (Analysen af rum udfoldes særligt i Bank & Nissen, 2016 (in press))

Dette udsagn og andre empiriske opmærksomheder gjorde mig interesseret i, hvad jeg betegner som affektive fænomener som stemning, atmosfære og energi i det sociale arbejde. Det åbnede for en udforskning af, om sådanne fænomener er væsentligt for socialt arbejde? Kan de beskrives og analyseres? Med den opmærksomhed har jeg kigget lidt nærmere på, hvordan affektive fænomener omtales i feltet og kan beskrives, analyseres og teoretiseres.

For det første er denne opmærksomhed ikke helt ny for mig. Jeg har tidligere undersøgt udfordringer ved at holde gruppesamtaler i U-turns daggruppe. I den forbindelse talte medarbejderne om at 'Skabe energi', 'der skal ske noget' og at 'sætte gang i den' som en forudsætning for at få en gruppesamtale med de unge i gang (Bank, 2010). For det andet er fænomener som 'energi' noget der er velkendt og anerkendt som betydningsfuldt hos social arbejdere og pædagoger, hvor det dog er meget svagt artikuleret. For det tredje så står der i beskrivelsen af U-turn modellen, bl.a. at "det skal være livgivende og sjovt", "et livgivende og spændende miljø" "bevidst etablerede hyggelige lokaler" og "en venlig, afslappet og imødekommende atmosfære" (U-Turn, 2010). Så det virker som om, at man med disse beskrivelser prøver at pege på nogle affektive fænomener, der dog ikke er særligt tydeligt beskrevet eller teoretisk artikuleret.

For at forstå det har jeg bl.a. været i dialog med 'Affect studies' (B. Anderson, 2009; Blackman, 2012; Clough, Goldberg, Schiff, Weeks, & Willse, 2007; Wetherell, 2012). I denne tradition er der stor interesse for affektive fænomener som; atmosfære, energi, spænding, intensitet, resonans, rytme og vibrationer. Jeg har dog ikke i denne tradition fundet et adækvat begreb til analysere de psykologiske og sociale affektive aspekter jeg finder i det empiriske felt. Derfor foreslår jeg at benytte Martin Heideggers (1995, p. 67) begreb 'Stimmung' der direkte oversættes til stemning og stemthed, som et teoretisk og psykologisk analysestrategisk begreb (Heidegger, 2007). Stemninger er trans-individuelle, sociale og subjektive fænomener der er fundamentale for vores måde at være-i-verden på.

Vi oplever det når vi kommer ind i et lokale hvor der er en særlig stemning, der påvirker vores stemthed og måde at være tilstedeværende på. At være opstemt, euforisk eller depressiv melankolsk, er som stemningsfænomener ikke specifikke individuelle følelser, men (grund)stemninger der er mere fundamentale og omfattende end specifikke tanker eller følelser. Stemninger betegner måde at være relationelt tilstede på og stemninger kan 'åbne' eller 'lukke' for særlige måder at være på, for særlige

tanker eller følelser. Tænk på en situation hvor du føler dig nedtrykt eller i en dårlig stemning. Hvilke tanker er mulige? Hvad har i lyst til? Eller tænk på et besøg på et hospital eller en anden 'total-institution'. Hvilken stemning er der dette sted og hvordan påvirker den dig? Eller tænk på at være opstemt i festligt lag, og hvordan man der kan man være med på den værste, og sige ja til ting man måske ellers ville holde sig tilbage fra.

At blive stemt og være i særlige stemninger er i Heideggers forståelse det der 'åbner for' særlige måder at være på - særlige tanker, følelser, ønsker og handlinger. Stemninger er samtidigt sociale fænomener der kan moduleres og samskaves. Nogle stemninger åbner for håb mod fremtiden andre lukker forståelseshorisonten. Jeg foreslår derfor at benytte stemning både som psykologisk begreb, til at beskrive sociale fænomener og som en analysestrategisk greb, der sætter mig i stand til at analysere, hvordan affektive aspekter er afgørende i forståelsen af tilblivelsesprocesser, socialitet og subjektivitet. (Bank, (in prep)) Så når socialarbejderne forsøger at arbejde med en ung, som Emilie, så er det netop den stemning og den måde hun bliver stemt på i samtalerummet, der er helt afgørende for om hun kan åbne sig mod fremtiden og formulere ønsker, håb og projekter. Som hun siger: "*hér, der får man lukket op, man får tingene ud, [...] jaah, hvordan kan jeg forklare det, altså, man (...). Der er bare en helt anden stemning, altså.*"

Jeg begrebssetter denne måde at arbejde på som *affektiv subjektivering* og som affektive strategier til at lede på de unges selvledelse. Hvis vi bruger denne affektive analysestrategi på det indledende eksempel med Kevin, (der også findes i afhandlingens kappe), så skaber Kevin og Lise med technomusikken og dansen, netop stemning, energi, bevægelse, intensitet og dette producerer en ny åbenhed og nye måder at være sammen på. Som Lise formulerede det så var det netop her der skete et gennembrud i forhold til at have gode samtaler. Ligeledes i eksemplet med Emilie, skabes der en stemning der bryder med det disciplinære, hvilket gør det muligt for hende at indgå i en mere produktiv pastoral relation med socialarbejderne. Det affektive arbejde er ikke kun relevant i forhold til de unge. I artiklen "Affect and 2. order governmentality in social work" analyserer jeg, hvordan de unge gennem en gallapremiere og fremvisning af film modulerer affektivt på forældrene (Bank, (in prep)). Dette muliggør nye relationer mellem forældre og deres unge og åbner dermed for nye tilblivelser. Jeg ser disse eksempler som udtryk for en mere generel *affektiv strategi* til at påvirke og forme de unges ledelse af sig selv. Det sidste eksempel omhandler netop dette.

Vi er til et teammøde for medarbejderne i Helsingung. Projektlederen Flemming, præsenterer statistikken over deres resultater og der er generel enighed og glæde over de gode resultater. Det får mig til at spørge ind til, hvorfor de tror det lykkedes så godt for dem

Lise:.... Altså øh og så tænker jeg at jeg tror at noget af succesraten i behandling i sådan behandlingsmæssig også handler om vores evne til at begejstres på deres vegne.

Toni: Mm

Lise: At vi er sgu gode til at sige "Sådan mand" eller altså give dem sådan troen på, at det her det kan sgu lade sig gøre. At vi giver dem noget styrke og noget power, øhm, og det det tror jeg er er meget vores personligheder, der spiller ind der også.

Lise: Fordi det det ikke alle der kan lave den afsmittende begejstring på

Toni: Mm mm

[...]

Lise: Altså. Jeg tror der er en sammenhæng i det, i forhold til vores succesrate. Fordi det her det kræver sgu meget energi og være med til og inspirere til en forandring. Det kræver at man selv investerer noget energi i det.

I det ovenstående ser vi hvordan det ikke blot er sprog eller det at medarbejderne anerkender de unge, men at de lægger en særlig energi i det. De udbryder 'SÅDAN MAND' og bliver begejstrede på de unges vegne, de påvirker med en særlig energi. Eller med mine begreber, så modulerer de på stemninger og intensiteter og forsøger med affektiv subjektiverings strategi.

KONKLUSION.

I afhandlingen har jeg undersøgt model U-turn og Helsingung som prototyper for, hvordan man kan kvalificere det sociale arbejde ved at udvikle indsatser der gennem bruger-inddragelse sigter på at lede på de unges ledelses af sig selv.

Jeg har argumenteret for, at dette kræver tilpasning til og dialog med brugerne og at tilgange og metoder er noget der kontinuerligt reflekteres og udvikles - eksempelvis i dialog med post-psykologisk terapi og teori. Jeg har analyseret, hvordan der skabes forandring og etableres selvledelsesrelationer gennem udvikling af brugernes egne standarder og argumenteret for, at dette hænger sammen med de professionelle evne til at arbejde med deres egne standarder for iagttagelse, deres måder at se de unge på. Det betyder også at fagligheden ikke blot består af forud-givne standarder, men nærmere en måde at arbejde på, hvor måder at se, tænke og agere på udvikles dialogisk og reflektivt i det konkrete arbejde med de unge i relation til deres behov og forudsætninger. Jeg har også fremhævet, at de unges udvikling er betinget af at professionelle, forældre og institutioner kan tilbageholde deres egne normative standarder om, hvad de unge skal og bør gøre - også i forhold rusmidler, hvilket til tider kan være vanskeligt når både forældre og de kommunale institutioner er disponerede for at se rusmidlerne som *problemet*.

De teoretiske og terapeutiske bidrag er flere. For det første har jeg udvidet forståelsen af, hvordan narrative, systemiske og løsningsorienterede terapeutiske traditioner benyttes i det sociale arbejde ved at supplere deres fokus på sprog, mening, fortælling og relationer med analyser af rum, materialitet og affekt. De måske mest afgørende nye bidrag i afhandlingen er at udvikle analytiske strategier for og analyser af, hvad jeg betegner som *affektive former for ledelse og subjektivering*. Det handler, som jeg har vist, om affektive strategier, hvor energi og stemning er væsentlige for at skabe forandring og om hvordan forskellige konfigurationer af rum og materialitet har affektive og diskursive betydninger. At arbejde med affektiv subjektivering kan dermed ses som en måde at arbejde med forandring eller motivation på, der ikke arbejder direkte gennem kognition, valg eller rationalitet. Det betyder samtidigt at man kan 'lede det potentielle' det der er i tilblivelse.

Jeg har i denne artikel fremstillet og udviklet en række analysestrategier. En væsentlig pointe er at disse strategier for ledelse, styring eller selvledelse ikke skal tænkes som adskilte, men som nogle der gensidigt forudsætter og modulerer hinanden når de 'afspilles' i forhold til specifikke subjekter og felter.

Skematisk kan der dog peges på nogle forskellige funktionsmåder. De disciplinære og pastorale former virker hovedsageligt ved at appropriere, beslaglægge, udpege, synliggøre, fremstille, objektivere og artikulere (Haraway, 1988). Her er der altså (midlertidig) fastholdelse og objektivering af en proces - eksempelvis eksaminationens øjebliksbillede som udtryk for læreprocessen - der danner baggrund for bevægelse. De liberale former virker derimod gennem tilrettelæggelse af valg, som objektivering af potentialer i fremtiden. Begge disse former bygger på individualisering. Affektive strategier kan i min udlægning, ses som et påvirkning der forløber gennem andre logikker og registre. Det kan diagrammatisk beskrives som en mere radikal-relational logik, hvor det sociale er et felt af affektive

vektorer man kan koble sig på, trækkes med af eller stødes bort fra. Begejstring, energi, stemning, intensitet er sådanne sociale fænomener der potentielt gennemstrømmer og forbinder subjekter i fælleskaber.

Med et blik for den affektive ledelsesstrategi udskiftes lejren, cellen, vagtårnet eller markedet som billede på de moderne ledelsesformer med et billede af festivallen. Festivallen som billede på de nye styringsformer, et social-liberalt felt der gennemstrømmes af affektive vektorer; påvirkninger, stemninger, intensiteter og som kun i margenen styres af disciplinen og loven.

Indsat i det sociale arbejdes felt betyder analyse gennem de abstrakte strategier, at der i Buddha rummet, eller under technodansen, sker en affektiv omformning og modulering af de forankrede disciplinære og pastorale strategier, således at muligheden af for nye produktive pastorale relationer og samtaler om ønsker for fremtiden kan finde sted. Dette er altså både en forskydning, men også en måde de affektive strategier omskaber, muliggør og både forstærker og de-stabiliserer de andre ledelsesformer. Mit mål med at fremstille det på denne måde er, at artikulere en produktiv, vitalistisk, affirmativ kritik der kan bidrage til nye handlemuligheder, ved at fremstille analysestrategier og prototyper af det sociale arbejde.

Et sidste afgørende aspekt ved denne type af socialt arbejde, er at det kræver en kultivering og en særlig slags trans-disciplinær faglighed. De professionelle jeg har samarbejdet med har udviklet en nysgerrighed og et mod til at sætte sig på spil og gå i dialog med brugere, forskere, teorier og fænomener som ingen af os helt forstod. At arbejde på den måde kræver naturligvis også strukturel og ledelsesmæssig opbakning og handlerum til at udfordre, omskabe og udvikle fagligheden, det sociale arbejde og velfærdsstatens institutioner.

REFERENCER

- Anderson, B. (2009). Affective atmospheres. *Emotion, Space and Society*, 2(2), 77-81.
- Anderson, H., & Goolishian, H. (1992). The client is the expert: A not-knowing approach to therapy. In S. McNamee & K. Gergen (Eds.), *Social Construction and the Therapeutic Process* (pp. 25-39). Newbury Park, CA: Sage. .
- Anderson, H., & Goolishian, H. (2004). Human systems as linguistic systems: Preliminary and evolving ideas about the implications for clinical theory. *Family Process*, 27(4), 371-393.
- Bank, M. (2016). Enacting (Post)Psychological Standards in Social Work: From regimes of visibility to user-driven standards & affective subjectification. *Theory & Psychology*, 26(2), 202-222.
- Bank, M. ((in prep)). Affect and second order governmentality in social work: Engaging with critique and Heideggers Stimmung as ways to analyze and subjectify users and relatives in drug-treatment. *Subjectivity*.
- Bank, M., & Nissen, M. (2016 (in press)). Spaces beyond counseling *Qualitative Social Work*.
- Biesta, G. (2007). Why "what works" won't work: Evidence-based practice and the democratic deficit in educational research. *Educational theory*, 57(1), 1-22.
- Blackman, L. (2012). *Immaterial bodies: Affect, embodiment, mediation*. London: Sage.
- Bowker, G., & Star, S. (1999). *Sorting things out: classification and its consequences*: The MIT Press.
- Clough, P. T., Goldberg, G., Schiff, R., Weeks, A., & Willse, C. (2007). Notes towards a theory of affect-itself. *Ephemera: Theory and Politics in Organization*, 7(1), 60-77.

- Davies, B., & Hunt, R. (1994). Classroom competencies and marginal positionings. *British Journal of Sociology of Education*, 15(3), 389-408.
- De Shazer, S. (1985). *Keys to solution in brief therapy*: Norton New York.
- Dean, M. (2006). *Governmentality: magt og styring i det moderne samfund*.: Forlaget Samfundslitteratur.
- Dean, M. (2010). *Governmentality: power and rule in modern society* (2 ed.). London: SAGE.
- Foucault, M. (1977). *Discipline & punish*. Canada: Random House of Canada.
- Foucault, M. (1982a). The Hermeneutic of the Subject. In P. Rabinow (Ed.), *Ethics: subjectivity and truth*: (pp. 93-106). London: Penguin.
- Foucault, M. (1982b). The subject and power. In J. Faubion (Ed.), *Power. Essential works of Foucault 1954-1984* (Vol. 3, pp. 326-348). London: Penguin
- Foucault, M. (1997). The masked philosopher *Ethics. The essential works* (Vol. 1, pp. 321-328). London: Penguin
- Foucault, M. (2000). Technologies of the Self. In P. Rabinow (Ed.), *Ethics: subjectivity and truth*: (Vol. 1, pp. 223-251). London: Penguin.
- Foucault, M. (2002). *Overvågning og straf: fængslets fødsel*: Det lille forlag.
- Foucault, M. (2004). Omsorgen for sig selv. Seksualitetens historie 3. *Det lille forlag*.
- Foucault, M. (2008). *Sikkerhed, territorium, befolkning*. København: Hans Reizels Forlag.
- Gordon, C. (1991). Governmental rationality: an introduction. *The Foucault effect: Studies in governmentality*, 1, 52.
- Greco, M., & Stenner, P. (2013). Happiness and the Art of Life: Diagnosing the psychopolitics of wellbeing. *Health, Culture and Society*, 5(1), 1-19.
- Hacking, I. (2007). Kinds of people: Moving targets. *Proceedings of the British Academy*, 151, 33.
- Haraway, D. (1988). Situated knowledges: The science question in feminism and the privilege of partial perspective. *Feminist studies*, 575-599.
- Heidegger, M. (1995). *The fundamental concepts of metaphysics : world, finitude, solitude*. Bloomington: Indiana University Press.
- Heidegger, M. (2007). *Væren og tid*: Klim.
- Holmgren, A. (2010). *Fra terapi til pædagogik: en brugsbog i narrativ praksis*: Gyldendal.
- Houborg, E. (2012). Political Pharmacology of Methadone and Heroin in Danish Drug Policy, The. *Contemp. Drug Probs.*, 39, 155.
- Houston, S. (2005). Philosophy, theory and method in social work challenging empiricism's claim on evidence-based practice. *Journal of Social Work*, 5(1), 7-20.
- Lave, J., & Wenger, E. (2003). Situeret læring. *Hans Reitzels Forlag*.
- Mol, A. (2002). *The body multiple: ontology in medical practice* Duke Univ. Press.
- Mørck, L., & Nissen, M. (2005). Praksisforskning. In T. Jensen & G. Christensen (Eds.), *Psykologiske og pædagogiske metoder - kvalitative og kvantitative forskningsmetoder i praksis*: Roskilde Universitetsforlag.
- Nissen, M. (2009). Objectification and Prototype. *Qualitative Research in Psychology*, 6, 1(2), 67-87.
- Noffke, S., & Somekh, B. (2005). Action research. *Research methods in the social sciences*, 89-96.
- Pedersen, E. H. (2003). Producing the voice of socially excluded people. *NAD publication* 43, 17.
- Raffnsøe, S. (2015). What is Critique? : The Critical State of Critique in the Age of Criticism. . Frederiksberg Department of Management, Politics and Philosophy, (MPP Working Paper; Nr. 1-2015).
- Riber, J. (2005). *Forstået og forstyrret. Om systemisk og narrativ pædagogik [Understood and disturbed. About systemic therapy with youth]* København:: Reitzels forlag.
- Rose, N. (1990). *Governing the soul: The shaping of the private self*. London: Routledge.
- Rose, N. (1998). *Inventing our selves: Psychology, power, and personhood*. Cambridge Cambridge University Press.
- Staunæs, D. (2011). Governing the potentials of life itself? Interrogating the promises in affective educational leadership. *Journal of Educational Administration and History*, 43(3), 227-247.

- Staunæs, D., & Juelskjær, M. (2014). Postpsykologisk subjektiveringsteori : problemet med personligheden version 2.0 (postpsychological theories of subjectification. The problem with personality. Version 2.0) In S. Køppe & J. Dammeyer (Eds.), *Personlighedspsykologi (Personality psychology)* (pp. 317-346). Copenhagen: Hans Reizels Forlag.
- Termansen, T. T. D. H., Nete Krogsgaard Niss, Jan Hyld Pejtersen, . (2015). *Unge i misbrugsbehandling - En evaluering af tre behandlingsindsatser* (15:24). Retrieved from
- Timmermans, S., & Berg, M. (2003). *The gold standard: The challenge of evidence-based medicine and standardization in health care*. Philadelphia, Pa.: Temple Univ Pr.
- Trickett, E. J., & Beehler, S. (2013). *The Evidence-Based Practice Movement: Caveat Emptor*. Unpublished manuscript.
- U-Turn. (2011). *Model U-turn - et rådgivnings- og behandlingstilbud for unge [The U-turn model - a counselling and treatment facility for youth]* Retrieved from
- Wetherell, M. (2012). *Affect and emotion: A new social science understanding*: SAGE Publications Limited.
- White, M. (2007). *Maps of narrative practice*. New York: WW Norton & Company.
- White, M. (2008). *Kort over narrative landskaber*. København: Hans Reizels Forlag.